

**МІЖНАРОДНИЙ З'ЇЗД БІБЛІОТЕКАРІВ І ПРИЯТЕЛІВ
КНИГИ У ПРАЗІ В 1926 р. ТА УКРАЇНСЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ
(за матеріалами відділу рукописів Львівської національної
наукової бібліотеки України імені В. Стефаника)**

Ярослав Сеник

*науковий співробітник відділу рукописів
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7476-1345>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2025-17\(33\)-12](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2025-17(33)-12)

Досліджено внесок української наукової спільноти у розвиток загальноукраїнського бібліотекознавства, книгознавства і книгодрукування крізь призму участі українців у світовому бібліотечному і книжковому форумі у Празі в 1926 р. Публікації в українській пресі («Діло», «Бібліологічні вісті», «Книголюб», «Літературно-науковий вістник») відіграли важливу роль в інформуванні громадськості про роботу з'їзду та участь у ньому українських представників. Для аналізу інформації про роботу шести секцій Міжнародного з'їзду використано попередні оголошення про його майбутню роботу у газеті «Діло» та регулярні звіти, надіслані його учасниками І. Калиновичем і М. Галуцинським, а також огляди про роботу з'їзду Л. Биковського, С. Сірополка, Я. Стешенка. Степан Сірополко і Юрій Тищенко (Сірий) подали суттєві фактографічні відомості про учасників з'їзду в листах до І. Калиновича. Вартими уваги дослідників є оригінальні документи з празького форуму, які збереглися в архіві І. Калиновича. Визначено склад української делегації, подано короткий зміст їхніх доповідей та інформацію про окрему українську експозицію на книжковій виставці. Встановлено місце фотографування групи українських учасників з'їзду. Вперше опрацьовані й описані для широкого ознайомлення три видання матеріалів Міжнародного з'їзду, підготовлені його Оргкомітетом: «Протоколи засідань» (1929. І т.), «Доповіді і мемуари» (1928. II т.) і «Каталог книжкових виставок» (1926). Висвітлена роль українських делегатів у заснуванні Українського товариства прихильників книги, початки якого були закладені на з'їзді.

Ключові слова: Міжнародний з'їзд бібліотекарів і приятелів книги, українська книжкова виставка 1926 р. у Празі, Іван Калинович, Михайло

Галуцинський, Степан Сірополко, Лев Биковський, Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, Товариство «Просвіта» у Львові, Українське товариство прихильників книги, українська громада у Чехословаччині, UVU в Празі, УГА в Подєбрадах.

Постановка проблеми. Майже сто років тому в часописі «Діло» (Львів) за 10 березня 1926 р. непідписаний кореспондент із Праги повідомляв «галицьке громадянство» про те, що від 28 червня до 3 липня в Празі проходитиме Міжнародний з'їзд бібліотекарів і приятелів книги, який мав би зацікавити бібліотекарів, бібліофілів, письменників, видавців, друкарів і книгарів. Під час з'їзду працюватиме книжкова виставка. Він закликав «центральної установи як Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові, Т-во “Просвіта” у Львові й ин.» взяти у ньому участь [15]. У публікаціях читаємо різні варіанти перекладу офіційної назви з'їзду – Congrès International des Bibliothécaires et des Amis du Livre (Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy): Інтернаціональний з'їзд бібліографів у м. Празі; Інтернаціональний зїзд бібліографів та етнографів; Конгрес приятелів книги; Міжнародний Бібліографічний Зїзд в Празі; Міжнародний з'їзд бібліотекарів і приятелів книги / бібліотекарів та бібліофілів; Міжнародний з'їзд бібліотекарів у Празі; Міжнародний Конгрес Бібліотекарів і Друзів Книги; IV Інтернаціональний Конгрес Бібліольогів і Бібліотекарів; IV Міжнародний з'їзд Бібліотекарів, IV Міжнародний Бібліологічний з'їзд (Конгрес Бібліотекарів і прихильників книги); VI-ий Міжнародний Бібліотечний Зїзд у Празі та ін.

Мета статті – на основі нововиявлених документів і публікацій висвітлити участь української наукової еліти у світовому бібліотечному форумі. Новизна полягає у використанні досі невідомих публікацій в українській і зарубіжній науковій літературі та архівних матеріалів – об'єкта нашої роботи.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано історичний метод для вивчення історичного контексту в часі проведення Міжнародного з'їзду в Празі, бібліографічно-описовий – для формування джерельної бази. Систематизовано та проаналізовано біографічну інформацію про бібліотекарів і науковців для дослідження їхньої ролі у роботі з'їзду, здійснено аналітико-синтетичне опрацювання інформації, проаналізовано зміст і виявлено відмінності в подаванні інформації у різних архівних і друківаних

джерелах. При аналізі документів дотримані принципи історизму й об'єктивності. Метод аналогії застосований під час аналізу змісту публікацій, а метод статистики – для визначення кількісного складу делегацій на з'їзді.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Джерелами для написання статті були оригінальні документи з архіву І. Калиновича (посвідчення делегата, програма з'їзду, бібліографічно-статистичний нарис як основа доповіді І. Калиновича на з'їзді), листи делегатів С. Сірополка та Ю. Тищенка до І. Калиновича; інформаційні повідомлення та звіти зі з'їзду, які надсилали до газети «Діло» його учасники І. Калинович і М. Галущинський; докладні звіти, які опублікували в пресі Л. Биковський, С. Сірополко та Я. Стещенко; видані Оргкомітетом матеріали з'їзду (І том – 1929; II том – 1928) і Каталог книжкових виставок Міжнародного з'їзду в Празі (1926); світлини українських учасників з'їзду та ін.

Після Міжнародного з'їзду бібліотекарів і приятелів книги 1923 року в Парижі [38, с. 5] бібліотекарі зі всього світу зібралися на форум, який проходив від 28 червня до 3 липня 1926 р. у Празі. Організаторами стали сім чеських інституцій. Український Вільний Університет у Празі разом із Карловим університетом входили до Організаційного Комітету [30, с. 5]. Майже вся чеська преса інформувала про майбутню подію, але особливу увагу їй приділив часопис “Prager Presse”, який систематично друкував статті та замітки про підготовку, а потім – і про роботу з'їзду. За межами Чехословаччини діяльно інформувала про нього польська преса [1, с. 56, 59].

В українській пресі першим було вище згадане непідписане повідомлення у «Ділі» від 10 березня [15], а 20 травня була вміщена інформаційна замітка С. Сірополка про майбутній з'їзд, у якій він коротко подав щоденну програму роботи секцій, книжкової виставки і запланованих екскурсій бібліотеками поза Прагою. Він вказав, що «українські делегати та учасники з'їзду» також вносять цілу низку рефератів, в яких освітлюють «історію української книги та сучасне її становище в різних землях України» [24].

Подібний анонс опублікував часопис «Бібліологічні вісті»: «Міжнародний Конгрес Бібліотекарів і Друзів Книги (шостий по черзі)¹ має

¹ С. Сірополко писав: «В днях 28 червня – 3 липня 1926 р. відбувся в Празі Міжнародний Зїзд Бібліотекарів і приятелів книги, який офіційно називався IV-м Міжнароднім Бібліотечним Зїздом, хоч фактично це був уже

відбутись в Празі (Чехословаччина) з 28 червня по 3 липня ц. р. [...]. Українські бібліотечні та вид.-книг. заклади за кордоном організують підчас з'їзду виставку українського друку та графіки. З українців з доповідями мають виступити: Л. Биківський, С. Сірополко, Вол. Дорошенко, Є. Вировий, Ф. Колеса, В. Біднов та інші» [16]. В. Дорошенко не був учасником з'їзду, натомість доповідь підготував Д. Дорошенко, а В. Біднов не виголошував доповідь.

Цей бібліотекарський форум був важливий із кількох поглядів. По-перше, на ньому була відновлена ідея створення міжнародної організації бібліотекарів для об'єднання світового бібліотечного співтовариства. Від імені Асоціації французьких бібліотекарів Г. Анріо² запропонував «Резолюцію про керівний міжнародний постійний комітет бібліотекарів», який обиратимуть окремі національні організації [23, с. 246; 30, р. 74; 38, s. 12]. 60 делегатів Міжнародного бібліотечного з'їзду в Единбурзі у вересні 1927 р. ухвалили утворити «Міжнародний бібліотечний і бібліографічний Комітет з місцем осідку в Женеві», який вважають основою сучасної ІФЛА (International Federation of Library Associations) – незалежної міжнародної неурядової некомерційної організації, яка представляє інтереси бібліотечних та інформаційних працівників [14; 36, р. 107].

По-друге, серед делегатів з'їзду виникла думка про необхідність утворення «Спілки славянських бібліографів». Чинне Товариство бібліотекарів і приятелів книги у Празі скликало 29 червня спеціальну нараду, на якій було вирішено утворити у місті таку спілку, до складу якої мали б увійти спілки бібліографів окремих слов'янських народів. Від українців виступав Д. Антонович [1, с. 70; 23, с. 246–247; 30, р. 78–79; 38, s. 13].

По-третє, на з'їзді була висловлена ідея про об'єднання українських бібліотекарів, бібліографів і книговидавців. С. Сірополко

шестий з черги Міжнародній Бібліотечний Зїзд. Ця, так би мовити, арифметична помилка сталася тому, що організатори Зїзду чомусь не взяли на увагу двох перших Міжнародних Бібліотечних Зїздів, з яких перший відбувся в 1877 р. в Лондоні, а другий – в 1893 р. в Чикаго» [23, с. 245].

² Анрію Габріель (18.01.1880, м. Париж – 21.04.1965, м. Париж) – куратор бібліотеки Форне в Парижі (1920–1939), викладач Американської бібліотечної школи в Парижі (1923–1929), активний член і голова Асоціації французьких бібліотекарів. Офіційний делегат від уряду Франції на з'їзді.

в газеті «Діло» від 20 травня інформував, що Комісія з організації українського відділу книжкової виставки мала намір організувати під час з'їзду нараду за участю українських членів з'їзду та взагалі прихильників книги, щоб обговорити деякі болючі справи, пов'язані з виданням та поширенням книги на всіх українських землях: «... комісія намічує поставити на обміркування цієї наради питання, про організацію Українського Товариства Книгарів та прихильників книги і 2) про видання бібліографічного часопису» [24]. Там само 2 липня відзначено, що напередодні з'їзду, 27 червня, в приміщенні УВУ відбулися «сходини українських відпоручників», на яких обговорено справу об'єднання «всього книжкового, книгарського і бібліотечного руху та намічено видавництво бібліографічного журналу...» [28]. Ця ж інформація була подана у короткому повідомленні у журналі «Бібліологічні вісті» [20].

Організатор наради С. Сірополко детально висвітлив роботу делегатів поза програмою з'їзду в «Літературно-науковому віснику» [23], зокрема роботу «Організаційної Зїздової Комісії, що була утворена при Укр. Виставковому Комітеті». Нарада одностайно схвалила доповідь Степана Сірополка «в справі видання бібліографічного часопису і в справі організації Товариства, яке обєдналоб книгарів, видавців, бібліотекарів і взагалі прихильників української книги» й обрала комісію в складі І. Калиновича, О. Лотоцького і С. Сірополка для розгляду проекту статуту Товариства, а також програми часопису. Комісія на своєму засіданні 4 липня напрацювала проект статуту «Товариства прихильників української книги» [далі – УТПК. – Я. С.] і визнала бажаним, щоб його «місцем осідку» став Київ або Львів. Було вирішено розпочати видання бібліографічного часопису з січня 1927 р.: що два місяці, обсягом у два аркуші, накладом – 1000 примірників. Редакційний Комітет було намічено в складі Д. Антоновича, Л. Биковського та С. Сірополка» [23, с. 253–254].

Лев Биковський писав, що українська делегація «мала змогу, окрім виставки й рефератів, перевести і низку нарад про українські книжні справи та запроектувати ряд українських організацій і підприємств у царині теоретичного і практичного книгознавства» [1, с. 70].

Дослідник української еміграції Симон Наріжний³ зазначив, що Український підготовчий комітет до Міжнародного бібліотечного з'їзду в Празі в 1926 р. запропонував заснувати «Українське товариство прихильників книги», а його установчі збори відбулися в Празі 5 січня 1927 р. Ще через рік – 28 березня 1928 р. – був затверджений Статут товариства [17, с. 228].

Отже, учасники з'їзду через пів року після його закінчення стали засновниками товариства: С. Сірополко обраний головою, Є. Вировий – заступником, Ю. Тищенко – секретарем; Л. Биковський, В. Біднов, Є. Вировий, П. Зленко, В. Сімович, С. Сірополко, В. Січинський, Д. Чижевський та інші учасники були активними дописувачами до його органу – часопису «Книголюб» (виходив у 1927–1932 рр., редактор – С. Сірополко).

У своїй статті джерелознавиця Л. Дубровіна наголосила, що УТПК було засноване як творча організація бібліографів, бібліотекарів, книговидавців після проведення бібліотечного з'їзду в Празі. Воно створене зусиллями І. Калиновича, О. Лотоцького, С. Сірополка, Д. Антоновича, Л. Биковського [7, с. 5]. Дослідниця української еміграції в Чехословаччині О. Пеленська подала відомості про історію створення і діяльності УТПК в Енциклопедичному словнику «Україна поза Україною» [19, с. 243]. Побіжні дані про з'їзд подала І. Скоморовська в статті «Внесок Михайла Галушчинського в організацію культурно-освітньої роботи в Галичині», використавши інформацію зі статті Демка Лютая в «Ділі» (не розкривши псевдоніма її автора – І. Калиновича) та програму з'їзду з його архіву [25]. Бібліографія Н. Рибчинська опублікувала бібліографічно-статистичний нарис «Сучасний стан українського друкованого слова» І. Калиновича зі своєю передмовою [9]. Матеріали про УТПК і з'їзд бібліотекарів, зокрема «Протокол наради бібліографічної комісії при Інтернаціональному з'їзді бібліографів у м. Празі» зберігаються в архіві Юрія Тищенка (Сірого) в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України [26].

³ Наріжний Симон (30.01.1898, с. Сокілка, нині Кобеляцького р-ну Полтавської обл. – 23.07.1983, м. Сідней, Австралія) – бібліограф, історик, дослідник української еміграції. У Чехословаччині (від 1922): викладач в УВПІ ім. М. Драгоманова (1928–1932), потім в УВУ, директор Музею визвольної боротьби України в Празі (1945–1948). Емігрував до Західної Німеччини, потім до Австралії (1951).

Виклад основного матеріалу. Часопис «Діло», розуміючи важливість бібліотечарського форуму для громадськості, детально інформував про його перебіг, а у «Великій Україні» такі ж огляди подавала редакція «Бібліологічних вістей». У «Ділі» вже 2 липня оперативно були опубліковані два короткі повідомлення з Праги про те, що 28 червня мали зібратися представники з «усіх частин світу» на міжнародний з'їзд, підкресливши, що серед учасників будуть українці «в числі більше двайцятки». До делегації з Галичини входили голова «Просвіти» М. Галущинський⁴, управителька книгарні НТШ К. Панькевич⁵ та бібліограф І. Калинович⁶ [28]. В іншому звіті з Праги подані назви шести секцій і теми доповідей дев'яти українських учасників: «З чотирох днів два призначені на засідання секцій, котрих намічено шість: Міжнародне бібліотечне питання; Бібліографія і каталогування; Історія книжки й книгарень; Наукові бібліотеки сучасної доби; Народні бібліотеки; Книжна продукція і бібліофілія. [...] Українські реферати будуть такі: Л. Биковського: Міжнародний обмін дублетами (Секція I); Д. Антоновича: Українська книжка; д-р О. Колесси: Палеотипна і рукописна українська книга на Підкарпатті (секц. III); Ст. Сірополька: Бібліотечна справа на Україні в минулому та тепер в зв'язку зі станом духової культури (секц. IV); М. Галущинського: Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книжки (секц. V); Д. Дорошенка: Українська книжна продукція Бол. України перед революцією і після неї; О. Лотоцького: Українська книжка в Росії з точки погляду права; Е. Вирового: Українська книжка в часі

⁴ Галущинський Михайло (26.09.1878, с. Звиняч, нині Чортківського р-ну Тернопільської обл. – 25.09.1931, м. Львів) – педагог, публіцист, військовий, культурно-освітній і громадсько-політичний діяч, організатор бібліотечної справи в Галичині, голова товариства «Просвіта» у Львові (1923–1931), посол до сейму, сенатор і віцемаршалок сенату Польської Республіки.

⁵ Панькевич Климента (з дому Волянська; 187(?), м. Станиславів (?) – 5.08.1941, м. Львів) – довголітня працівниця та управителька книгарні НТШ у Львові.

⁶ Калинович Іван (24.11.1884, м. Львів – 12.11.1927, м. Львів) – бібліограф, видавець, громадсько-політичний діяч. Посол до Української національної ради ЗУНР і депутат Трудового конгресу в Києві (1918–1919); член і секретар Бібліографічної комісії НТШ у Львові (від 1922).

війни і революції; І. Калиновича: Десятиліття української книжки (секц. VI)» [28].

Іван Калинович (під псевдонімом «Демко Лютай») подав прізвища 18 членів української делегації в «Ділі» від 9 липня: «1) Проф. Д. Антонович⁷ (Прага), 2) проф. В. Біднов⁸ (Прага), 3) Левко Биковський⁹ (Подєбради), 4) П. Богацький¹⁰ (Прага), 5) С. Бойчукова¹¹ (Академія Мистецтва, Київ), 6) М. Галушинський (Т-во “Просвіта”, Львів), 7) М. Галаган¹² (“Український Вид. Фонд”, Прага), 8) проф. Д. Дорошенко¹³ (Прага), 9) І. Калинович

⁷ Антонович Дмитро (14.11.1877, м. Київ – 12.10.1945, м. Прага, Чехословаччина) – історик мистецтва й театру, політичний діяч, голова дипмісії в Римі (1919–1920); декан філософічного факультету і ректор УВУ (1928–1930, 1937–1938); голова Українського історико-філологічного товариства, директор Музею визвольної боротьби України в Празі.

⁸ Біднов Василь (14.01.1874, с. Широке, нині селище Дніпропетровської обл. – 01.04.1935, м. Варшава) – громадський і культурний діяч, історик церкви, член УЦРади. У Польщі (від 1920), у Празі (від 1922); професор УВУ, професор історії Церкви та літургії Варшавського університету (від 1928).

⁹ Биковський Лев (23.04.1895, с. Вільховець, нині Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 11.01.1992, м. Денвер, США) – бібліограф, книгознавець, бібліотекознавець, історик, журналіст. У Чехословаччині (1922–1927), у Варшаві (1928–1944): директор (від 1942) міської публічної бібліотеки; у Німеччині (від 1945), у США (від 1949).

¹⁰ Богацький Павло (17.03.1883, с. Купин, нині Городоцького р-ну Хмельницької обл. – 23.12.1962, м. Воллонгонг, Австралія) – письменник, літературознавець, бібліограф, політичний діяч. У Польщі (від 1920), у Празі (від 1922): голова «Українського громадського видавничого фонду» (1926–1929), учений секретар і член дирекції Українського Соціологічного Інституту (від 1930); в Австралії (від 1949).

¹¹ Налепинська-Бойчук Софія (30.07.1884, м. Лодзь, Польща – 11.12.1937, м. Київ) – мисткиня і педагогиня, керівниця ксилографічної майстерні Київського художнього інституту (1922–1929).

¹² Галаган Микола (24.11.1882, с. Требухів, нині Броварського р-ну Київської обл. – після 1946, ?) – громадсько-політичний діяч, публіцист, посол УНР у Румунії й Угорщині. В еміграції – у Відні, від 1922 – у Празі. Секретар комісії зі створення УГА у Подєбрадах, голова української громади (1927–1939) та «Українського громадського видавничого фонду»; викладач і бібліотекар УВУ.

¹³ Дорошенко Дмитро (08.04.1882, м. Вільнюс, Литва – 19.03.1951, м. Мюнхен, Німеччина) – політичний діяч, дипломат, історик, літературознавець,

(Бібліографічна Комісія Наук. Тов. ім. Шевченка), 10) проф. д-р О. Колесса¹⁴ (Український Університет, Прага), 11) проф. О. Лотоцький¹⁵ (Прага), 12) К. Панькевичева (Книгарня НТШ, Львів), 13) О. Олесь¹⁶ (Союз українських письменників, Прага), 14) Ю. Сірий¹⁷ (Вид. «Дзвін»¹⁸), 15) проф. С. Сірополко¹⁹ (Прага),

бібліограф. у Празі (від 1919): професор історії в УВУ (від 1921), професор, керівник кафедри історії України УВШ ім. М. Драгоманова (1924–1927), професор Карлового університету (1926–1936); у Берліні (від 1945), в Канаді (1947–1950).

¹⁴ Колесса Олександр (24.04.1867, с. Ходовичі Стрийського р-ну Львівської обл. – 23.05.1945, м. Прага, Чехословаччина) – літературознавець, мовознавець, професор Львівського (1898–1918) і Віденського (1920–1921) університетів. Посол австрійського парламенту (1907–1918). Один із засновників УВУ, його професор і ректор (1921–1922, 1925–1928, 1935–1937, 1943–1944); професор Карлового університету (1923–1939).

¹⁵ Лотоцький Олександр (21.03.1870, с. Бронниця, нині Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. – 22.10.1939, м. Варшава, Польща) – громадський, церковний, державний діяч, видавець, письменник. В еміграції у Відні (1920–1922), Празі (1922–1928): доцент (від 1923) і професор УВУ. Член УТПК, заступник голови Управи товариства «Музей визвольної боротьби України».

¹⁶ Кандиба Олександр (псевд. Олександр Олесь; 05.12.1878, с. Крига, нині м. Білопілья Сумської обл. – 22.07.1944, м. Прага, Чехословаччина) – поет-символіст, драматург; аташе з питань культури посольства УНР в Угорщині (від 1919), далі – у Відні: заступник (від 1919) і голова (від 1923) Союзу українських журналістів і письменників; у Празі (від 1924).

¹⁷ Тищенко Юрій (псевд. Сірий Юрій; 04.05.1880, с. Салтичія, нині Чернігівського р-ну Запорізької обл. – 05.12.1953, м. Нью-Йорк, США) – видавець, письменник, журналіст, громадський діяч. У Відні (1918–1922), Берліні (1923), Празі (1923–1934, 1939–1945), Німеччині, таборах D.P. (від 1945), США (від 1950).

¹⁸ «Дзвін» – видавнича спілка В. Винниченка, Ю. Тищенка (директор) та Л. Юркевича, заснована 1907 р. у Києві, припинила діяльність у Відні (1922).

¹⁹ Сірополко Степан (15.08.1872, с. Обичів Прилуцького р-ну Чернігівської обл. – 25.02.1959, м. Прага, Чехословаччина) – громадський діяч, педагог і бібліолог, один із творців українського шкільництва. На еміграції – в Польщі, згодом у Празі: професор УВШ ім. М. Драгоманова (1925–1932) і УТПГ в Подєбрадах; голова Українського педагогічного товариства та УТПК (1927–1934), редактор «Книголюба» (1927–1932).

16) проф. д-р В. Старосольський²⁰ (Прага), 17) В. Січинський²¹ (Прага), 18) Ф. Шешко²² (Прага) і двох мені невідомого назвиська українських видавців». У звіті І. Калинович коротко описав роботу перших трьох секцій, подав докладні огляди доповідей українських учасників: Л. Биковського, Д. Антоновича і О. Колесси [10].

І. Калинович в «Ділі» від 10 липня подав огляди доповідей М. Галущинського про значення і завдання бібліотек-читалень «Просвіти» (V секція) й О. Лотоцького про українську книгу в Росії (VI секція). У ширшому форматі він охарактеризував власну доповідь «Останнє десятиліття української книги (1914–1923 рр.)» як спробу статистично-критичного нарису про українську книгу за останнє десятиліття, подаючи «історію розвитку української книги в добі воєнного лихоліття і революційних переворотів, умови українського друкованого слова (цензурні переслідування, фінансова криза, недостача українських друкарень і книгарень, на котрі не можна добитися дозволу в Польській державі, і т. и.)» [11].

С. Сірополко одразу по виході в «Ділі» звіту І. Калиновича у листі до нього назвав імена ще 11 учасників: «(1) доц. І. Кабачків²³,

²⁰ Старосольський Володимир (8.01.1878, м. Ярослав, Польща – 25.02.1942, м. Маріїнськ) – соціолог, правник, адвокат, громадсько-політичний діяч, в. о. міністра закордонних справ УНР (1919–1920). Проректор юридичного факультету і секретар Сенату УВУ в Празі (від 1921), професор УГА (від 1922).

²¹ Січинський Володимир (24.06.1894, м. Кам'янець-Подільський – 25.06.1962, м. Патерсон, штат Нью-Джерсі) – архітектор, графік, історик мистецтва, педагог. У Празі (1923–1945): докторат УВУ (1927), доцент в УВПІ (від 1923); професор УТГІ в Подєбрадах (від 1934); доцент (від 1940) і професор (від 1942) УВУ; голова УТПК у Празі (1934–1942).

²² Шешко Федір (04.09.1877, с. Кам'янка Сосницького повіту, нині селище Сосниця Корюківського р-ну Чернігівської обл. – 31.12.1944, м. Прага, Чехословаччина) – громадський і культурний діяч, музикознавець. Один із засновників музично-педагогічного відділу УВПІ ім. М. Драгоманова, завідувач кафедри історії музики, член Сенату.

²³ Кабачків Іван (06.10.1874, с. Вереміївка, нині Семенівського р-ну Полтавської обл. – 02.12.1962, м. Нью-Йорк, США) – політичний діяч, економіст. Доцент (від 1923), т. ч. керівник кафедри економіки в УВПІ ім. М. Драгоманова, в УТГІ (від 1933); надзвичайний професор УВУ (від 1944); в Німеччині (від 1945), у США (від 1949).

2) П. Зленко²⁴ (обоє вид. “Сіяч”²⁵), 3) проф. С. Русова²⁶, 4) проф. Я. Ярема²⁷, 5) п. Попсуй-Шапка²⁸, 6) Є. Вировий²⁹ (всі “Гром. Вид. Фонду”), 7) І. Мазепа³⁰ (Подебради), 8) М. Литвицький³¹ (Подебради), 9) доц. Т. Лисяницький [правильно Б. Лисянський³². – Я. С.]

²⁴ Зленко Петро (06.06.1891, м. Старокостянтинів Хмельницької обл. – 01.11.1954, м. Тайшет) – публіцист, бібліограф, громадський діяч. Завідувач бібліотеки в УВП ім. М. Драгоманова (1928–1933), бібліотекар Слов’янської бібліотеки (1936–1943).

²⁵ Українське видавниче товариство «Сіяч» засноване при УВП ім. М. Драгоманова. Голови – Л. Білецький (1925–1926), І. Кабачків (від квітня 1926), Д. Чижевський (від листопада 1926), В. Січинський (від 1932) та ін.

²⁶ Русова Софія (ур. Ліндфорс; 18.02.1856, с. Олешня, нині у Добрянській селищній громаді Чернігівського р-ну Чернігівської обл. – 05.02.1940, м. Прага, Чехословаччина) – педагогиня, письменниця, літературознавиця, громадська діячка. В еміграції (від 1922): професорка, керівниця кафедри педагогіки УВП ім. М. Драгоманова (від 1923).

²⁷ Ярема Яким (23.09.1884, с. Арламівська Воля, нині Яворівського р-ну Львівської обл. – 15.12.1964, м. Львів) – психолог, філософ, літературознавець, мовознавець, педагог. Д-р філософії Карлового університету (1922), професор (1923–1930), керівник кафедри педагогічної психології (від 1925) УВП ім. М. Драгоманова, директор української гімназії в Ржевниці (1925–1928).

²⁸ Попсуй-Шапка Митрофан (17.11.1877, с. Нова Водолага, нині селище у Харківській обл. – 18.10.1960, м. Прага, Чехословаччина) – військовий діяч, полковник Армії УНР. В еміграції – на Волині, потім – у Празі.

²⁹ Вировий Євген (27.02.1889, м. Сміла, нині Черкаської обл. – 17.05.1945, м. Прага, Чехословаччина) – культурно-освітній діяч, видавець, голова Бюро «Українського громадського видавничого фонду» в Празі (1923–1932), заступник голови і скарбник УТПК (1927–1934).

³⁰ Мазепа Ісаак (16.08.1884, с. Костобобрів, нині Семенівського р-ну Чернігівської обл. – 18.03.1952, м. Аугсбург, Німеччина) – політичний і державний діяч, керівник уряду УНР (1919–1920). У Львові (від листопада 1920), у Празі (від 1923), бібліотекар (від 1925), далі – викладач УГА у Подебрадах; у Баварії (від 1945).

³¹ Литвицький Микола (13.05.1888, с. Жерденівка, нині Гайсинського р-ну Вінницької обл. – 23.03.1939, смт Великий Бичків Рахівського р-ну Закарпатської обл.) – державний діяч, заступник міністра внутрішніх справ УНР (1920), комісар Києва. В еміграції – у Польщі.

³² Лисянський Борис (22.09.1892, с. Мизинівка Звенигородського р-ну Черкаської обл. – 07.09.1952, Оне-су-Буа, поблизу Парижа) – фізик,

(Подебради), 10) В. Сапицький³³ (Прага), 11) проф. М. Славінський³⁴ (Прага)» [22, арк. 3].

Продовженням звітів І. Калиновича був допис М. Галущинського (під псевдонімом «М. Подорожник») у двох числах «Діла» про завершення засідань з'їзду та організовані екскурсії для іноземних делегатів бібліотеками Праги та інших міст [4].

С. Сірополко в «Літературно-науковому вістнику» подав докладний звіт про роботу з'їзду, зауваживши, що обмежив свій огляд його роботи лише змістом рефератів, «внесених на зїзд українськими делегатами» та текстом або змістом найголовніших резолюцій, ухвалених з'їздом [23]. Засідання почалися 30 червня і проходили одночасно у шести секціях протягом двох днів у приміщенні чеської Політехніки. 1 липня на закритті з'їзду керівники секцій зачитали протоколи та резолюції, ухвалені секціями. Українська делегація на з'їзді складалася з 29 членів, «при чому 25 осіб належало до української еміграції в Чехії, а четверо було приїзжих, а саме С. Бойчукова (Київ), проф. М. Галущинський, І. Калинович і К. Панькевичева (Львів)» [23, с. 245].

У Першій секції, присвяченій «міжнародньо-бібліотечарським питанням», С. Сірополко подав аналіз реферату Л. Биковського, його текст був розданий присутнім [1, с. 60; 23, с. 245–246]. Була запропонована на затвердження резолюція секції про «Міжнародній Виконавчий Бібліотечний Комітет» [див. 23, с. 246].

У Другій секції, присвяченій слов'янській бібліографії, відчитано 11 рефератів, із них чотири – про слов'янську бібліографію, зокрема «Бібліографія “Slavica”» Володимира Тукалевського.

публіцист, поет, громадсько-політичний діяч. У Чехословаччині (від 1923): професор УГА у Подебрадах (1936), завідувач кафедри, продекан інженерного факультету; в Німеччині (від 1939), у Франції (від 1950).

³³ Сапицький Віктор (10.08.1889, нині селище Нові Санжари Полтавського р-ну Полтавської обл. – 09.06.1942, м. Подебради, Чехословаччина) – економіст, діяч кооперативного руху, перекладач, дипломат; лектор в УГА і УТПГ в Подебрадах (від 1922).

³⁴ Славінський (Славинський) Максим (24.08.1868, нині селище Ставище Київської обл. – 23.11.1945, м. Київ) – політичний діяч, поет, перекладач. Керівник дипмісії УНР у Празі (1919–1923), професор історії західно-європейської літератури в УВГП ім. М. Драгоманова (1923–1933), професор УГА (від 1923).

Заслугує на увагу резолюція у справі «Центрального бібліографічного каталогу» та про необхідність об'єднання слов'янських бібліографів [див. 23, с. 246–247].

У Третій секції, присвяченій історії книги та бібліотек, на основі реферату О. Колесси була ухвалена резолюція, яка передбачала: 1) створення великої центральної бібліотеки й архіву Підкарпатської Русі для збору усіх письмових і палеотипічних багатств краю; 2) організацію спеціальної археографічної комісії для створення інвентаря і каталогу всіх письмових матеріалів, організації наукових експедицій і систематичної публікації письмових пам'яток Підкарпатської Русі [див. 23, с. 248; 27, с. 80]. Там же А. Біркенмайер³⁵ виступив із рефератом «Хто ілюстрував найстарший слов'янський друк, виданий у Львові» про «коректурний аркуш з друкарні Швайпольта Фіюля». У дискусії брав участь Володимир Січинський, який пізніше опублікував свої аргументи у дещо розширеному вигляді у «Бібліологічних вістях» під назвою «До питання про автора гравюр українського перводруку» (1926. Чис. 3 (12). С. 58–61) [1, с. 61].

У Четвертій секції, присвяченій науковим бібліотекам, головою якої був Вл.-Т. Віслоцький³⁶, С. Сірополко, член президії і заступник голови секції, виголосив українською мовою свій реферат про історію бібліотечної справи в Україні [23, с. 248–249; 30, р. 63].

У П'ятій секції, присвяченій народним бібліотекам, здебільша, виступали місцеві доповідачі. М. Галущинський після виголошення доповіді [див. 23, с. 249–250] роздав присутнім її текст у вигляді окремої брошури українською і французькою мовами, виданої «Просвітою» у Львові [5].

³⁵ Біркенмаєр Александр Людвік (08.07.1890, с. Чернихів, нині Самбірського р-ну Львівської обл. – 30.09.1967, м. Варшава, Польща) – польський історик, книгознавець, професор Ягеллонського університету в Кракові та Варшавського університету.

³⁶ Віслоцький Владислав-Тадеуш (27.07.1887, с. Лука Самбірського р-ну Львівської обл. – 11.07.1941, м. Львів (?)) – польський бібліограф, бібліофіл, славіст. В Осолінеумі у Львові (від 1907): асистент і скриптор (від 1910), кустош відділу друку (1925–1939). Учений секретар ЛФБАН (від лютого 1940). Головний редактор “Przewodnika bibliograficznego” (1921–1928).

Під час роботи шостої секції, де розглядали книжну продукцію та бібліофілію, було виголошено десять рефератів із 14 запланованих. Внесений у програму реферат Є. Вирового «не був відчитаний за відсутністю референта» [23, с. 250]. С. Сірополко назвав його «ніби доповненням» до виголошеного там само реферату О. Лотоцького, присвятивши їхньому аналізу значну увагу. Він також подав докладний огляд реферату І. Калиновича [див. 23, с. 250–251].

Зі звітом С. Сірополка перегукується непідписаний огляд про роботу шести секцій і про ухвалені резолюції, поміщений у рубриці «Хроніка. Бібліологія» «Бібліологічних вістей» [27, с. 82]. Там само поданий аналіз доповіді, яку І. Калинович зачитав «поверх програму». Л. Биковський вказав, що автором огляду був секретар часопису Я. Стешенко [див. 1, с. 53].

В архіві І. Калиновича збереглися два варіанти бібліографічно-статистичного нарису «Сучасний стан українського друкованого слова». Порівняння тексту авторського резюме нарису з опублікованими в пресі оглядами його доповіді («Діло», «Бібліологічні вісті») дає підстави вважати його основою виступу бібліографа на з'їзді [8].

Таку ж думку висловила Н. Рибчинська у передмові «Перший пробний білянс українського друкованого слова за роки 1914–1924» Івана Калиновича» до вказаного вище нарису, факсиміле якого вона опублікувала в 2010 р. [9, с. 416–419].

Важливою частиною роботи з'їзду були експозиції старовинної і сучасної книги, які працювали від 3 до 15 липня. Варто підкреслити, що були організовані лише три окремі національні виставки – чеської, російської та української книги, поділені на три головні секції. У другу головну секцію експозицій «Техніки і графіки» входила підгрупа (к-10) «Українська книга».

Українські інституції експонували книги з усіх частин України і поза її межами (найбільш цікаві видання останнього десятиліття), а також групи видань, цікаві з погляду графіки (обкладинка, текст), і видання з книгознавства. А. Доленський³⁷, президент і генеральний секретар Центральної комісії виставок,

³⁷ Доленський Антонін (11.06.1884, м. Прага, Чехословаччина – 20.12.1956, м. Прага, Чехословаччина) – чеський бібліограф, історик, головний бібліотекар бібліотеки Національного музею в Празі.

підготував детальний путівник експозиціями “Knižni culture doby staré i nové” [30, p. 84–91; 32].

С. Сірополько у «Ділі» ще від 20 травня у рубриці «Життя і книга» поділився планами Комісії з організації українського відділу на виставці під час з'їзду: Український відділ складатиметься з таких частин: «1) *ucrainica* [...]; 2) *periodica* [...] з 1917 р.; 3) Шевченкіана; 4) книжна продукція з 1917 р. на Радянській Україні, в Галичині й ин. землях під Польщею, на Буковині, в Бесарабії, Підкарпатській Русі та на еміграції; 5) українська графіка та 6) діаграми». У виставці взяли участь українські інституції в Чехословаччині: «УВУ, УГА в Подєбрадах, Український Педагогічний Інститут, видавництво при УГА в Подєбрадах, Український Громадський Видавничий Фонд, вид-во ім. Доманицького в Подєбрадах, видавниче товариство “Сіач”, т-во “Просвіта” в Ужгороді» та ін. [24].

Він же у наступній публікації в «Літературно-науковому вістнику» підкреслив, що важливим доповненням до роботи з'їзду була книжкова виставка. Український відділ був розташований у двох кімнатах, заходили до яких через спеціально збудовану арку, мистецьки виконану П. Омельченком³⁸. «Українська виставка буде міститися в двох кімнатах жіночої школи при вул. Ресльовій; там знаходиться канцелярія з'їзду. Її там буде поміщатися і частина книжної виставки інших народів» [28]. «В числі експонентів взяли участь Всеукраїнська Академія Наук, Український Науковий Інститут Книгознавства, видавництво “Слово”, “Книгоспілка”, і деякі інші видавництва з В. України. Окрему вітрину займали видання з Підкарпатської України, Буковини та Зеленого Клину» [23, с. 252]. В. Січинський підготував експозицію видавничих знаків та екслібрисів із власної колекції й «Катальог виставки знаків українських видавництв» [12]. Таку ж інформацію було поміщено в часописі «Бібліологічні вісті» [27, с. 82].

М. Галушинський подав власні враження і деякі деталі про українську книжкову виставку в «Ділі» за 31 липня. «Крім чеського

³⁸ Омельченко Петро (03.10.1894, м. Хорол, нині Лубенського р-ну Полтавської обл. – 21.02.1952, м. Шенев'єр-сюр-Марн, Франція) – художник і графік. Студії у Варшавській академії мистецтв (1921–1922), академії мистецтв (1923–1928) і Українській студії пластичних мистецтв у Празі; у Франції (від 1928).

відділу, находимо ще такі: сербо-лужицький, білоруський, козацький, російський і український. Чотири останні мають у першу чергу емігрантську працю. [...] Завдяки трудам виставового комітету, в першу чергу проф. Антоновича – українська вистава звертала увагу всіх відвідувачів. З видавничого боку представили себе найкраще еміграційні видавництва (в першу чергу на чеській території). Але носила виставка й всеукраїнський характер, хоч далеко неповний. З галицьких видавництв м. ин. були заступлені Р. Ш (УПТ), Нац. Музей, Русалка тощо» [3, с. 2]. Він згадав кілька видавництв радянської України, «з Буковини, Зеленого Клину, Америки», часописи, що виходили у Польщі [див. 3, с. 2].

Праця О. Лотоцького про історію української книги від початку друкарства з оглядом усієї української книжкової виставки «Українська книга. *Living ukrainien*» вийшла друком українською і французькою мовами окремою брошурою [див. 1, с. 66; 13], також у «Путівнику книжкової виставки» [див. 30, р. 90; 32, р. 81–93]. Важко тепер сказати, чи збереглися каталог або реєстри представлених на виставці книг та інших експонатів. Можливо, найповнішим джерелом (крім «Каталогу» В. Січинського й огляду О. Пеленської) залишився опис української книжкової виставки О. Лотоцького: «1). Загальний відділ українських друків: а) тих, що вийшли на радянській Україні з 1919 р. [...]; б) тих, що друкувалися за межами радянської України по окремих українських землях та в різних країнах на еміграції; сюди долучено підвідділ українського книгознавства (бібліографічні журнали, бібліографічні показчики, бібліотекознавство, історія друкарства та бібліотек на Україні). 2). Періодика 1918–1926 рр. (преса на українських етнографічних землях в Європі, преса в Америці, емігрантська преса). 3). *Ucrainica* в чужих мовах, книги і журнали на чужих мовах [...], в яких трактується українська справа або йде мова про Україну. 4). Шевченкіана – з приводу 50-ліття з часу виходу в Празі р. 1876 першого повного видання “Кобзаря” Т. Шевченка. У першу чергу подано збірку видань Кобзаря від р. 1840. Тут же подано переклади з Шевченка на чужі мови, студії над його творами, матеріяли для його біографії, літературу про його добу, колекції його портретів. Окреме місце присвячено [...] Шевченкові як маляреві, – подано репродукції малярних його праць та літературу про них. 5). Українська книжна графіка в репродукціях

та фірмові знаки окремих видавництв. 6). Діаграми: а) діаграми, що ілюструють книжну продукцію на українських землях, б) діаграми окремих видавництв та бібліотек» [13, с. 9; 32, р. 89].

Л. Биковський доповнив інформацію про виставку у «З'їздових публікаціях» («Книголюб», 1927): у відділі української виставки був влаштований куток екслібрисів та видавничих знаків. В. Січинський уклав каталог виставки знаків українських видавництв (накладом 200 примірників), який нараховував 34 знаки XVI–XVIII ст. і 93 сучасних видавничих знаків [12]. Колекцію зазначених у каталозі 34 історичних знаків відбито фотографічним способом на грубшому папері, й її продавали учасникам [1, с. 65–66; див. 23, с. 253].

На українській виставці роздавали такі книги: «Національна Бібліотека української держави» (Берлін, 1923) і «Український Науковий Інститут Книгознавства» (Подєбради, 1925) Л. Биковського, «Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові» (Львів, 1923) І. Кривецького, «Резолюції першої конференції наукових бібліотек України» (Подєбради), а також каталоги пражських і подєбрадських українських видавництв. 12 примірників «Бібліологічних вістей» (1924, ч. 1–3) отримали почесні гості [див. 1, с. 66].

О. Пеленська коротко повідомила про зміст виставки книжної культури та перерахувала її авторів. Загалом експонували 127 графічних творів [див. 19, с. 41].

С. Наріжний високо оцінив українську виставку: «Дуже солідно був zorganizований український відділ на виставці книжної культури [...]. Для організації цього відділу був створений спеціальний виставочний комітет під проводом проф. Дм. Антоновича [...]. Всього в українському відділі [...] було представлено понад 2000 книжок. Особливо повними були збірки: Шевченківська (скомплетована стараннями П. О. Богацького), періодика (про це подбав П. А. Зленко), екслібриси (Д-р В. Ю. Січинський) і т. д. [...]. Була теж колекція українських видавничих знаків, впорядкована Д-р В. Січинським. Український відділ виставки відвідало понад 600 душ» [17, с. 259].

Бібліотека Конгресу США, Національна бібліотека (Відень), Бібліотека Британського музею, Ректорат УВУ в Празі та «Національна бібліотека України» (Вінниця, Поділля) отримали Дипломи виставки [32, р. 94].

Польська делегація була другою за чисельністю. Спеціальне присвячене з'їзду число місячника "Przewodnik Bibliograficzny" (1926. Serja II. T. VII. Zeszyt 6) – органу Інституту Оссолінських у Львові [29] – складалося з понад 30 статей польських, чеських, англійського й українського авторів. Володимир Дорошенко у статті «Недокінчені річі Франка (Бібліографічна замітка)» українською мовою подав огляд тих писань, «які Франко почав друкувати, але до кінця не довів» [1, с. 68; 6].

У цьому ж числі часопису В. Віслоцький подав проєкт бібліографії слов'язнознавства [29, с. 277–279], який вийшов окремою відбиткою під назвою "Bibjografja Słowianoznawstwa. Projekt" [37]. Майже всі 350 примірників часопису роздали в перший день роботи з'їзду.

Він же у своєму звіті зі з'їзду у розширеній брошурі (окрема відбитка на основі публікації в ч. 8 і 9 "Przewodnika Bibliograficznego" за 1926 р.) [38] подав список членів польської делегації – 37 осіб, зокрема з Варшави – 15 осіб, зі Львова – 7 осіб [38, с. 30–31], серед них В. Віслоцький і К. Тишковський³⁹ – члени редакційного комітету часопису. В. Віслоцький принагідно згадав виступ О. Колеси на відкритті з'їзду [38, с. 8], доповіді Л. Биковського [38, с. 9] і В. Тукалевського [38, с. 12], кількома реченнями негативно відгукнувся про українську книжкову виставку [38, с. 25].

Польська делегація роздала учасникам з'їзду, серед інших, видання М. Лодинського⁴⁰ *Bibliothèques militaires modernes* (Varsovie: Société des sciences militaires, 1926. 52 р.) французькою мовою (200 примірників); збірник «Публічні бібліотеки Львова», підготовлений за редакцією Л. Бернацького⁴¹. Чудове видання з 29 великими

³⁹ Тишковський Казимир (30.07.1894, с. Козівка коло Бережан, нині Тернопільського р-ну Тернопільської обл. – 25.04.1940, м. Львів) – польський історик, бібліограф, дослідник новітньої історії Польщі у Національному Зкладі ім. Оссолінських у Львові (від 1913).

⁴⁰ Лодинський Мар'ян (05.07.1884, с. Цло, нині в межах м. Кракова, Польща – 07.09.1972, м. Варшава, Польща) – польський історик, бібліотекар, підполковник адміністрації Війська Польського.

⁴¹ Бернацький Людвік (12.06.1882, м. Яворів Львівської обл. – 19.09.1939, м. Львів) – львівський історик польської літератури і театру, редактор, бібліотекар, бібліограф, директор Національного Закладу ім. Оссолінських (1918–1939).

фотоілюстраціями накладом 350 примірників містить огляди восьми польських бібліотек Львова: Оссолінських, Любомирських, Баворовських, Павліковських, Дідушицьких, університетської, міської та військової [35]. Крім цього, два бібліофільські видання С. Лама: (Lam S. *Le livre polonais au XV et XVI siècle*. Édité et l'imprimé de Wł. Łazarski. Varsovie, 1923. 79 p., надруковано 400 примірників і Lam S. *Le beau livre: traité de l'esthétique d'imprimerie*. Varsovie: Wł. Łazarski, [1925], надруковано 200 примірників) з друкарні Лазарських⁴² у Варшаві були призначені для «чільніших» гостей. Усі публікації доповнювали книжкову виставку, яку влаштувало на з'їзді «Товариство приятелів книжки у Кракові (Towarzystwo Miłośników Książki w Krakowie)» [1, с. 68].

Протягом наступних років Оргкомітет видав матеріали з'їзду французькою мовою у двох томах: «Procès – Verbaux (Протоколи засідань)» (1929. т. I) і «Verbaux et Memoires (Доповіді та спогади)» (1928. т. II) [30; 31]. Обидва томи є у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника, і видається, що ними раніше ніхто не користувався.

У першому томі «Протоколи засідань» подано перелік усіх керівних органів, колективних та індивідуальних членів Оргкомітету з'їзду, а також статистичні відомості про склад делегацій: прибули 164 учасники з 88 інституцій 27 країн. Від Чехословаччини – 522 учасники з 203, головно, публічних бібліотек. Загалом було 686 учасників. Після господарів найчисельнішою була делегація з Польщі, хоча у списку членів польської делегації В. Віслоцького зазначені 37 осіб [38, с. 30–31]. У зведеній таблиці вказані 78 учасників із 15 установ Польщі, з Німеччини – 21 особа, Англії і США (разом) – 10 осіб, Франції – 9 осіб [30, р. 57]. В іншому списку ми нарахували 65 осіб із 14 інституцій із семи міст Польщі (включаючи п'ятьох українців зі Львова) [30, р. 13–14]. Були виголошені 103 доповіді в шести секціях.

Потрібно зауважити, що в «Протоколах засідань» подані два переліки учасників форуму. Перший – систематизований за країнами, містами і інституціями: деякі учасники репрезентували одночасно

⁴² Drukarnia Łazarskich (Tłocznia Władysława Łazarskiego) – друкарня, заснована 1898 р. у Варшаві бібліофілом В. Лазарським.

кілька установ, наприклад, п'ять осіб були делеговані від десяти установ Франції, двоє осіб – від чотирьох установ Англії.

Прізвища учасників з'їзду подані у розділі “List des corporations ayant participé au Congrès” [30, р. 11–24]. У цьому переліку учасників з'їзду за країнами та інституціями (Corporations) включені «Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка» (К. Панькевичова) і «Союз українських накладень і книгарень»⁴³ у Львові (І. Брик, І. Калинович, М. Галущинський, О. Навроцький, К. Панькевичова) [30, р. 18]. Заявлені два учасники – І. Брик⁴⁴ та О. Навроцький⁴⁵ – не брали участі в цьому заході у Празі.

Українці створили потужну наукову силу завдяки участі групи інтелектуалів із університетів, інститутів, видавництв і бібліотек Праги і Подєбрад. Згідно з «Протоколами засідань», Прагу репрезентували: ректорат УВУ (О. Колесса, Д. Антонович, Д. Дорошенко, В. Старосольський, О. Лотоцький), Українська секція експозицій Міжнародного з'їзду бібліотекарів (П. Богацький, С. Сірополко, А. Кандиба, Ю. Тищенко, В. Сапицький), Фонд українських видавництв⁴⁶ (С. Вировий, М. Галаган, М. Попсуй-Шапка, Я. Ярема, С. Русова), Український педагогічний інститут ім. М. Драгоманова (Ф. Стешко, І. Кабачків, Д. Чижевський, П. Зленко, В. Січинський). Від бібліотеки УГА (Подєбради) були заявлені Л. Биковський, М. Славінський, Б. Лисянський, І. Мазепа і В. Біднов, від

⁴³ «Союз Українських книгарень і накладень» створений 25 березня 1923 р. на зборах українських книгарень і накладень, які організувало товариство «Просвіта». Тимчасова Управа: М. Галущинський (голова), статутна комісія – І. Калинович та І. Чепига. Офіційний орган – «Книжка».

⁴⁴ Брик Іван (08.07.1879, м. Устрики-Долішні, Польща – 17.09.1947, м. Ландек, Австрія) – славіст, філолог, історик, громадський діяч, педагог. Дійсний член НТШ (від 1919), голова Товариства «Просвіта» (1932–1939).

⁴⁵ Навроцький Осип (24.03.1890, с. Голгоча Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. – 06.08.1972, м. Вінніпег, Канада) – громадсько-політичний діяч. Член Головного віділу товариства «Просвіта» і Головної управи товариства «Рідна Школа» у Львові (1923–1926); член управи видавництва «Червона Калина» (1920–1939).

⁴⁶ Український громадський видавничий фонд у Празі – видавництво, спершу пов'язане з Українським Громадським комітетом, згодом – окрема організація. Керівник (голова бюро) – С. Вировий, голова фонду – П. Богацький (1926–1929).

видавництва «Кооперативний Фонд ім. В. Доманицького» – М. Литвицький [30, р. 18–19, 23]. Разом – 26 осіб.

Від Художнього інституту у Києві була присутня С. Бойчук [30, р. 14]. Троє згаданих делегатів були зі Львова. Отже, загально 30 осіб формально входили до української делегації.

Це не збігається із твердженнями зазначених вище авторів звітів, які писали про 29 українців [1, с. 70; 23, с. 245]. Ні І. Калинович, ні С. Сірополко не згадали Д. Чижевського, який вказаний як делегат від Українського педагогічного інституту (Прага) у «Протоколах засідань» з'їзду [30, р. 27].

Також зазначимо, що чеська дослідниця Юлія Мошелес⁴⁷ в офіційних протоколах з'їзду представляла видавництво «Українське книгознавство» [30, р. 14].

Я. Стешенко у листі до Л. Биковського від 25 березня 1926 р. писав про те, що редакція часопису «Бібліологічні вісті» при УНІКу отримала запрошення⁴⁸. С. Сірополко у травні заявив: «що торкається зокрема [...] справи участі радянських українських бібліотечних установ ... ще остаточно не з'ясована, але певніше за все, що нікого не буде» [24]. У пресі було повідомлення також про запрошення для Інституту народної освіти (ІНО)⁴⁹.

Другий – довідковий іменний «Перелік прихильників з'їзду (Liste des adhérents au Congrès)» – був укладений у абетковому порядку: «Антонович Дмитро, професор УВУ, Прага; Біднов Василь, професор УГА, Подебради; Биковський Левко, бібліотекар УГА,

⁴⁷ Мошелес Юлія (21.08.1892, м. Прага, Чехословаччина – 07.01.1956, м. Прага, Чехословаччина) – чеська антропогеографиня, лекторка Високої школи політичних студій у Празі, викладачка економічної географії Чехословаччини в УГА (Див. Українська господарська академія в Ч. С. Р. 1922–1935. Нью Йорк, 1959. Т. 1. С. 46).

⁴⁸ «Одержав я запрошення на Міжнародній Бібліотечний З'їзд, але [...] якщо взагалі будуть командировки від УРСР, то гроші дадуть лише на одного представника, себто Меженка». Стешенко Я. Лист до Л. Биковського. 25 березня 1926 р. Опубліковано: Ярослав Стешенко: епістолярний монолог / упоряд. Євген Пшеничний. Дрогобич : Коло, 2020.

⁴⁹ «Всеукраїнську бібліотеку Інституту Народної Освіти (ІНО) запрошено на Міжнародній з'їзд бібліотекарів та бібліофілів, що має відбутися в Празі з червня до липня ц. р.». Зоря (Дніпро). 1926, 1 квіт. (№ 16). С. 29.

Подебради; Бойчук Софія, Київ, Росія; Богацький Павло, письменник, Прага; Брик Іван, делегат від НТШ, Львів, Польща; Чижевський Дмитро, делегат від Українського педагогічного інституту, Прага; Дорошенко Дмитро, професор УВУ, Прага; Галаган Микола, делегат Фонду українських видавництв, Прага; Галушинський Михайло, делегат від товариства “Просвіта”, Львів; Ярема Яким, делегат Фонду українських видавництв, Прага; Кабачків Іван, доц., делегат Українського педагогічного інституту, Прага; Калинович Іван, делегат Бібліотеки НТШ, Львів, Польща; Кандиба, Олесь Олександр, письменник, Прага; Колесса Олександр, професор, ректор УВУ; Лотоцький Олександр, професор УВУ, Прага; Лисянський Борис, доцент УГА, Подебради; Литвицький Микола; Мазепа І., директор Бібліотеки УГА, Подебради; Навроцький Осип, делегат від українських видавництв, Львів, Польща; Панкевичова Клементина, делегат Бібліотеки НТШ, Львів, Польща; Попсуй-Шапка Митрофан, делегат Фонду українських видавництв, Прага; Русова Софія, професор, Прага; Січинський Володимир, лектор, Прага; Сірополко Степан, професор університету, Прага; Старосольський Володимир, професор УВУ, Прага; Шешко Федір, доцент Українського педагогічного інституту, Прага; Тищенко Їржі, редактор, Прага; Вировий Євген, делегат від Фонду українських видавництв, Прага; Зленко Петро, студент, делегат Українського педагогічного офісу, Прага» [30, р. 25–54]. Всього в цьому переліку автор нарахував 30 осіб. І. Брик і О. Навроцький не брали участі у з’їзді. У деяких випадках були розбіжності у відомостях про делегатів: усі львів’яни зареєстровані як представники «Союзу українських накладень і книгарень», І. Калинович⁵⁰ [30, р. 13, 34] і К. Панкевич [30, р. 13, 42] – також від Бібліотеки НТШ, а М. Галушинський – від «Просвіти» [30, р. 13, 31]. У посвідченні учасника з’їзду І. Калинович зазначений як делегат Бібліографічної комісії НТШ у Львові (іл. 2). О. Кандиба (Олесь) і П. Богацький – як письменники і як делегати від Української секції експозиції Міжнародного з’їзду бібліотекарів у Празі [30, р. 19, 27, 34]. Професор

⁵⁰ У «Ділі» за 9 липня 1926 р. автор Демко Лютай [І. Калинович] у переліку делегатів на з’їзд зазначив: «І. Калинович (Бібліографічна Комісія Наук. Тов. ім. Шевченка)» [10, с. 3].

М. Славінський [30, р. 23, 47] та доцент Б. Лисянський [30, р. 23, 38] Української господарської академії в Подєбрадах представляли також і Бібліотеку академії. П. Зленко був зареєстрований як студент, делегат Українського педагогічного офісу (Прага) та Українського педагогічного Інституту Михайла Драгоманова [30, р. 19, 54].

Варте уваги дослідників те, що в переліку учасників і прихильників з'їзду знаходимо ще кількох українців: директора Слов'янської бібліотеки Міністерства закордонних справ Чехословаччини полтавчанина В. Тукалевського⁵¹ [30, р. 50], його заступника М. Михальчука⁵² (родом із Волочиська) [30, р. 40], а також двох учасників із Ужгорода (тоді в складі Чехословаччини): П. Сову⁵³ (Міська публічна бібліотека) і К. Коханого-Горальчука⁵⁴ (Наукова секція при цивільній адміністрації Підкарпатської Русі) [30, р. 35].

Другий том матеріалів з'їзду (1928. 791 с.) містить доповіді учасників [31]. Французька мова була робочою, іноземні доповідачі промовляли, зазвичай, рідною мовою, додаючи переклад реферату або резюме французькою мовою. У ньому були опубліковані доповіді семи українських учасників. Виступ І. Калиновича, виголошений поза програмою, не був надрукований, а витяги із запланованого, але не виголошеного виступу Є. Вирового були включені. Доповідь

⁵¹ Тукалевський Володимир (02.12.1881, м. Полтава – 13.12.1936, м. Прага, Чехословаччина), редактор, видавець газет, бібліограф, літературознавець, директор Слов'янської бібліотеки у Празі від її заснування в 1924 р.

⁵² Михальчук Микола (1896, с. Волочиське, нині м. Волочиськ, Хмельницького р-ну Хмельницької обл. – 1969, м. Прага, Чехословаччина) – доктор філософії (1938), книгознавець та бібліотекар. Студії в УВУ в Празі. В 1930–1950-х роках працював у Слов'янській бібліотеці в Празі.

⁵³ Сова Петро Петрович (11.07.1894, с. Гайтовка Шаришського комітату, Пряшівщина, Словаччина – 10.06.1984, м. Ужгород) – громадсько-політичний діяч, краєзнавець, директор обласного краєзнавчого музею.

⁵⁴ Горальчук Кирило Васильович (Коханий-Горальчук; Гурільов; 24.05.1888, м. Хотин Чернівецької обл. – 1974, м. Прага, Чехословаччина) – письменник, громадсько-культурний діяч. Після Першої світової війни – консул Чехословаччини у Закарпатській Україні; завідувач відділу шкіл і культури міністерства освіти Чехословаччини (від 1931).

С. Сірополка була опублікована українською і французькою мовами, доповіді О. Колесси і О. Лотоцького – українською мовою, резюме – французькою мовою; доповідь Л. Биковського – українською мовою, резюме – французькою і чеською мовами. Витяги або резюме з доповідей Д. Антоновича, М. Галушинського і Є. Вирового подані французькою мовою⁵⁵.

Ю. Тищенко (Сірій) писав у листах до І. Калиновича: «*Фотографії і для Вас і для себе замовив. Вам вишлю повний комплект ...*»; «*Дуже перепрошую за запізнення з висилкою фотографій з виставки. І для себе і для Вас я замовив все що було сфотографовано ...*»; «*в свою чергу посылаю Вам [...] дві фотографії з Інтернаціонального зїзду бібліографів та етнографів*» [21, арк. 5 зв., 6 зв., 10]. Надіслані Івану Калиновичу дві світлини не виявлено в архіві. Можливо, щось збереглось в архіві Юрія Тищенка (Сірого) в ЦДАВО України.

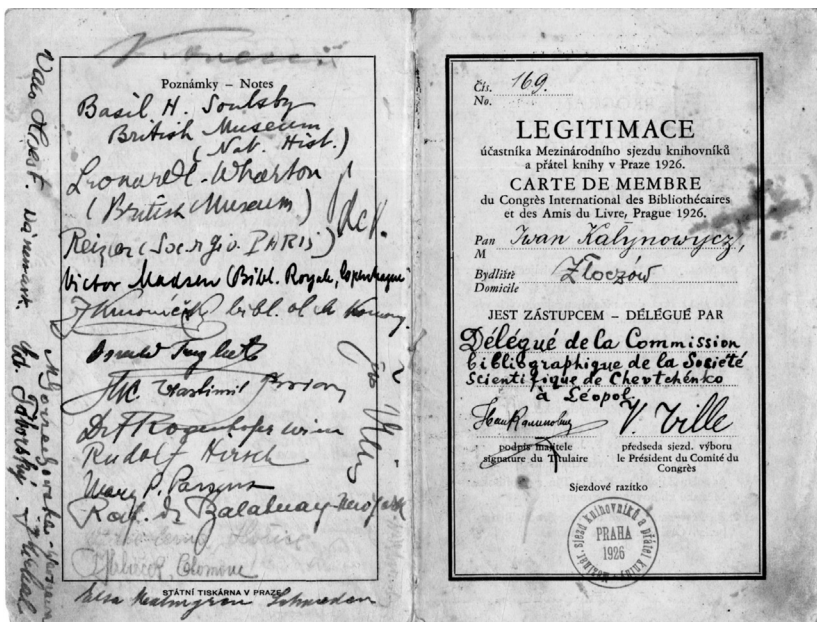
Нам відома лише одна світлина українських учасників пражського з'їзду 1926 р. на тлі української книжкової експозиції⁵⁶. Саме її в дещо зміненому вигляді опублікував С. Наріжний у 1942 р. у книзі про культурну працю української еміграції [17, с. CLXXXIII], а пізніше її ж використано у публікації про В. Старосольського [2, с. 106]. Ця групово світлина цінна тим, що маємо одне з небагатьох відомих зображень І. Калиновича і К. Панькевич (іл. 1).

⁵⁵ Антонович Д. Мистецтво української книги (с. 3–4); Биковський Л. Міжнародний обмін дублетами (с. 94–106); Галушинський М. Українські народні бібліотеки і пропаганда книжки (с. 221–222); Колесса О. Рукописні й палеотипні книги Південного Підкарпаття (с. 236–250); Лотоцький О. Правне становище української книги в Росії (с. 320–325); Сірополко С. Бібліотечна справа на Україні в минулому та тепер в звязку зі станом духової культури (с. 596–602); Вировий Е. Українська книга та її доля під час війни і революції (витяги франц. мовою) (с. 707–710) [31].

⁵⁶ Копію світлини зроблено з публікації «(НЕ)ЗАБУТИ» на Фейсбук-сторінці директорки Музею-архіву імені Дмитра Антоновича УВАН у США Тамари Скрипки 8 квітня 2021 р. Висловлюємо подяку науковій співробітниці відділу рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника Галині Сварник за сприяння.

Іл. 1. Українські учасники Міжнародного з'їзду бібліотекарів і приятелів книги в Празі. 1926 р.
 Сидять (зліва направо): І. Калинович, С. Сірополько, К. Панькевич, Д. Антонович, О. Колесса, М. Гагуцинський,
 Д. Дорошенко; стоять (зліва направо): В. Сапінський, О. Кандиба, П. Зленко, Ю. Тищенко, В. Старосольський,
 Д. Чижевський, В. Бідонов

Іл. 2. Посвідчення І. Калиновича – учасника Міжнародного з'їзду бібліотекарів і приятелів книги у Празі (1926) з автографами іноземних учасників.

ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів.

Ф. 57. Спр. 822. 1926. Оригінал

Про участь у з'їзді І. Калиновича свідчать документи з його архіву: примірники «Програми Міжнародного з'їзду бібліотекарів і приятелів книги (Прага, 1926)» із його примітками [34] та посвідчення учасника Міжнародного з'їзду у формі книжечки малого формату, на сторінках якої він зібрав підписи-автографи п'ятдесяти п'яти іноземних делегатів (іл. 2) [33, арк. 1, 6].

Висновки. Чехословацька республіка стала важливим центром для наукового і культурного життя українських емігрантів від початку 1920-х рр. Завдяки сприятливим умовам в країні виходили численні українські періодичні видання, діяли товариства, музеї, видавництва, кооперативи, вищі і середні навчальні заклади, наукові інституції.

УВУ в Празі разом із 32 чеськими інституціями був серед керівних органів і колективних членів Оргкомітету бібліотечного форуму, а до складу Центральної комісії входив ректор УВУ О. Колесса [28; 30, р. 6]. Українці взяли участь у ньому, щоб, як було заявлено, показати всьому світові свою книжкову продукцію та бібліотечну справу. Кількісно вони становили п'яту частину всіх іноземних учасників. Тематика доповідей українців охоплювала різні питання бібліотекознавства і книгознавства України, а також стосувалася слов'янських студій та європейської книжкової справи.

Українська делегація виступила потужною науковою силою на цьому міжнародному зібранні, що дало підставу С. Наріжному заявити: «Українці, заступлені в Празі численною еміграцією, що складалася з інтелігентних елементів, домагалися для свого народу рівнорядного місця в родині слов'янських народів і досягали цього при різних загальнослов'янських репрезентаціях (на з'їздах, виставках [...] і т. д.)» [18, с. 75]. Діяльність української інтелектуальної громади стала об'єднуювальним чинником для участі в цьому процесі українців із різних частин поділеної тоді України.

Учасники з'їзду проявили себе ініціаторами й основною силою для об'єднання української емігрантської інтелігенції в УТПК, яке, за висловлюванням Л. Дубровіної, мало «велике значення для подальшого розвитку українознавчих досліджень, формування на еміграції острівка національної культури та науки» [7, с. 3]. У наступні роки УТПК продовжила реалізовувати започатковані на з'їзді ідеї, зокрема резолюція Ф. Колесси про організаційні заходи щодо дослідження пам'яток «Південного Підкарпаття» потім була відображена в планах УТПК.

Використані в статті архівні матеріали та публікації цінні для вивчення історії української наукової еміграції, історії бібліотечного і книжкового руху в Україні та поза її межами, потребують подальшого ґрунтовного дослідження і впровадження до наукового обігу.

Список використаних джерел⁵⁷.

1. Биковський Л. З'їздові публікації. *Книголюб* : видання Українського товариства прихильників книги. Прага : Укр. тов-во прихильників книги, 1927. Рік 1, кн. 1. С. 53–62 ; кн. 2. С. 63–71.
2. Володимир Старосольський. 1878–1942 / ред. У. Старосольська. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1991. Т. 210 : Історично-Філософська Секція. 411 с.
3. Галущинський М. Книжкова виставка в Празі та загальні помічення з Конгресу. *Діло*. 1926. 31 лип. (чис. 167). С. 2–3.
4. [Галущинський М.]. М. Подорожник. Лист з Чехії. Закінчення конгресу приятелів книги і прогулька учасників конгресу. *Діло*. 1926. 25 лип. (чис. 162). С. 2–3 ; 27 лип. (чис. 163). С. 2–3.
5. *Галущинський М. Українські народні бібліотеки і праця над поширенням книжки = Halustchynsky Michel. Les bibliothèques populaires ukrainiennes et la propagande du livre en Galicie (L'activité de l'organisation centrale de "Prosvita" à Léopol). Львів : Вид. Тов-ва «Просвіта» у Львові, 1926. Чис. 703. 15 с.
6. Дорошенко В. Недокінчені річі Франка (Бібліографічна замітка). *Przewodnik Bibliograficzny*. Lwów, 1926. Serja II, t. VII, zeszyt 6. S. 231–234.
7. Дубровіна Л. Бібліотечна діяльність емігрантських українознавчих центрів у 20–30-х роках ХХ ст. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 2. С. 3–13.
8. Калинович І. Сучасний стан українського друкованого слова: бібліографічно-статистичний нарис. [1926] // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 57. Спр. 55. Арк. 1–6.
9. Калинович І. Сучасний стан українського друкованого слова. Бібліографічно-статистичний нарис / публ. та передм. «Перший пробний білянс українського друкованого слова за роки 1914–1924» Івана Калиновича Наталії Рибчинської. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. праць / упорядкув. і заг. ред. текстів Л. Ільницької. Львів, 2010. С. 416–480.
10. [Калинович І.]. Демко Лютай. IV Інтернаціональний Конгрес Бібліологів і Бібліотекарів. Українські делегати. Праця в перших трьох секціях. Прага, 5 липня 1926. *Діло*. 1926. 9 лип. (чис. 149). С. 2–3.
11. [Калинович І.]. Демко Лютай. IV Інтернаціональний Конгрес Бібліологів і Бібліотекарів. Праця в дальших трьох секціях. Спільні прогульки делегатів. *Діло*. 1926. 10 лип. (чис. 150). С. 3.
12. *Каталог виставки знаків українських видавництв. Виставка Книжної Культури при Міжнародньому зїзді бібліотекарів і приятелів книги

⁵⁷ Знаком * позначені видання, підготовлені і презентовані на з'їзді у Празі, які є у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника.

в Празі р. 1926 / Склад В. Січинський. Прага : Накладом Комітета по улаштуванню Українського Відділу Міжнародної Виставки Книжної Культури. Технічне виконання Вид-ва «Сіяч», 1926. 28, [1] с. : іл.

13. *Лотоцький О. Українська книга = Livre Ukrainien. Прага : Накладом Українського Виставового Комітету. Друкує “Legiografie”, Praha-Vršovice, 1926. 13 с. (Виставка книжної культури при Міжнародному з’їзді бібліотекарів і приятелів книги в Празі).

14. «Міжнародний бібліотечний з’їзд в Единбурзі». *Книголюб* : видання Українського товариства прихильників книги. Прага : Укр. тов-во прихильників книги, 1927. Кн. 3. С. 57.

15. Міжнародний зїзд бібліотекарів у Празі. *Діло*. 1926. 10 берез. (чис. 52). С. 2–3.

16. «Міжнародний Конгрес Бібліотекарів і Друзів Книги...». *Бібліологічні вісті*. 1926. Ч. 1. С. 74.

17. Наріжний С. Українська еміграція : культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Частина перша. Прага, 1942. 372, [1] с., [232] арк. іл. (Студії Музею визвольної боротьби України ; т. 1).

18. Наріжний С. Українська еміграція : культурна праця української еміграції, 1919–1939 : матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої. Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 1999. 270 с. : іл.

19. Пеленська О. Україна поза Україною. Енциклопедичний словник мистецького, культурного і громадського життя української еміграції в міжвоєнній Чехословаччині (1919–1939). Прага, 2019. 331 с.

20. «Під час IV Міжнародного З’їзду Бібліотекарів...». *Бібліологічні вісті*. 1926. № 3. С. 82.

21. Сірий (Тищенко) Ю. Листи до І. Калиновича. 1923–1927 // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 57. Спр. 234. 14 арк.

22. Сірополко С. Листи до І. Калиновича. 1923–1926 // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 57. Спр. 235. 7 арк.

23. Сірополко С. VI-ий Міжнародний Бібліотечний Зїзд у Празі (28 червня – 3 липня 1926). *Літературно-науковий вістник*. 1926. Т. 91, кн. XI. С. 245–254.

24. Сірополко Ст. Життя і книга. Міжнародний Бібліографічний Зїзд і книжна виставка в Празі. *Діло*. 1926. 20 трав. (чис. 109). С. 2.

25. Скоморовська І. Внесок Михайла Галушинського в організацію культурно-освітньої роботи в Галичині. *Освітній простір України*. 2015. Вип. 5. С. 26–31.

26. Статут, протоколи засідань управи, список членів Товариства книгарів та прихильників книги, протокол наради бібліографічної комісії при Інтернаціональному з’їзді бібліографів у м. Празі // ЦДАВО України. Ф. 3803 (Тищенко (Сірий) Ю. П.). Спр. 33. 1926–1927. 21 арк.

27. [Стешенко Я.]. «IV-й Міжнародний Бібліологічний З'їзд (Конгрес Бібліотекарів і прихильників книги) ...». *Бібліологічні вісті*. 1926. № 3. С. 80–82.

28. Учасник. Міжнародний з'їзд бібліотекарів і приятелів книги. Прага, 28 червня 1926. *Діло*. 1926. 2 лип. (чис. 144). С. 3.

29. *Artykuły. *Przewodnik Bibliograficzny*. Lwów, 1926. Serja II, t. VII, zeszyt 6. S. 193–296.

30. *Congrès International des Bibliothécaires et de Amis du livre tenu à Prague du 28 Juin au 3 Juillet 1926. Procès – Verbaux et Memoires publiés par le Comité exécutif du Congrès. Prague, 1929. T. I : Procès – Verbaux. 96 p. + XIV planches.

31. *Congrès International des Bibliothécaires et de amis du livre tenu à Prague du 28 Juin au 3 Juillet 1926. Procès – Verbaux et Mémoires publiés par le Comité exécutif du Congrès / Rédigé par B. Koutnik. Prague, 1928. T. II : Communications et Mémoires. 791 p.

32. *Knižní kultura doby staré i nové. Příručka pro výstavy Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy / Sestavil Dr. Ant. Dolenský. V Praze, 1926. 408 s.

33. Legitimace účastníka Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy v Praze 1926 = Carte de Membre du Congrès des Bibliothécaires et des Amis du Livre, Prague 1926 – посвідчення учасника З'їзду бібліотекарів і приятелів книги у Празі. Мова чеська, франц. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 57. Спр. 822. 6 арк.

34. Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy v Praze 1926. Program – програма Міжнародного з'їзду бібліотекарів і приятелів книги. Прага, 1926 // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 57. Спр. 814. Мова чеська. Арк. 1–2.

35. *Publiczne bibljoteki lwowskie: zarys dziejów / pod red. L. Bernackiego. Lwów : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1926. 68 s. + XXXI tabl.

36. Wieder J., Campbell H. IFLA's First Fifty Years: a reprise. Extracts from 'An Outline of IFLA's History', by Joachim Wieder, selected and edited by Harry Campbell. *IFLA Journal*. 2002. Vol. 28. N 3. P. 107–116.

37. *Wisłocki W. T. Bibljografia słowianoznawstwa. Projekt = Un Projet de Bibliographie de la Slavistique. Lwów, MCMXXVI. 6 s.

38. *Wisłocki W. T. Międzynarodowy Zjazd Bibljotekarzy i Miłośników Książki w Pradze 1926. Lwów : [...] "Ossolineum", 1926. 31 s.

References:

1. Bykovsky, L. (1927). Ziizdovi publikatsii [Congress publications]. *Knyhoholiub*. Praha : Ukr. tov-vo prykhylnykiv knyhy, 1, 1, pp. 53–42 ; 2, pp. 63–71. [in Ukr.].

2. Starosolska, U. (1991, ed.). Volodymyr Starosolskyi. 1878–1942. *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*. New York ; Toronto, 210 : Istorychno-Filosofichna Sektsiia, 411 p. [in Ukr.].

3. Halushchynskyi, M. (1926, 167, July 30). Knyzhkova vystavka v Prazi ta zahalni pomichennia z kongresu [Book exhibition in Prague and general observations from the Congress]. *Dilo*, pp. 2–3. [in Ukr.].

4. [Halushchynskyi, M.]. M. Podorozhnyk (1926, 162, July 25 ; 163, July 27). Lyst z Chekhii. Zakinchennia kongresu pryiateliv knyhy i prohulka uchashnykiv kongresu [A letter from Chekhia. Closing of Congress of book lovers and excursions of Congress members]. *Dilo*, pp. 2–3 ; pp. 2–3. [in Ukr.].

5. *Halushchynskyi, M. (1926). Ukrainski narodni biblioteky i pratsia nad poshyrenniam knyzhky = Halustchynsky Michel. Les bibliothèques populaires ukrainiennes et la propagande du livre en Galicie (L'activité de l'organisation centrale de "Prosvita" à Léopol) [Ukrainian public libraries and work on book distribution. The activity of the central organization of "Prosvita" in Lviv]. Lviv : Vyd. Tov-va "Prosvita", 703, 15 p. [in Ukr., French].

6. Doroshenko, V. (1926). Nedokincheni richy Franka (Bibliografichna zamitka) [Franko's unfinished publications (Bibliographic Note)]. *Przewodnik Bibliograficzny*. Lwów, II, VII, 6, pp. 231–234. [in Ukr.].

7. Dubrovina, L. (2009). Bibliotechna diialnist emihrantskykh ukrainoznavchykh tsentriv u 20–30-kh rokakh XX st. [Library activities of emigré centers of Ukrainian studies in the 20s and 30s of the XX c.]. *Bibliotechnyi visnyk*, 2, pp. 3–13. [in Ukr.].

8. Kalynovych, I. Suchasnyi stan ukrainskoho drukovanoho slova. Bibliografichno-statystychnyi narys [The current state of the Ukrainian printed word: Bibliographical and statistical essay] [1926] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 57 (Kalynovych I. T.). File 55. Fol. 1–6. [in Ukr.].

9. Kalynovych, I. (2010), Rybchynska, N. (comp.), Ilnytska L. (ed.). Suchasnyi stan ukrainskoho drukovanoho slova. Bibliografichno-statystychnyi narys / publ. ta peredm. "Persnyi probnyi bilians ukrainskoho drukovanoho slova za roky 1914–1924" Ivana Kalynovycha [The current state of the Ukrainian printed word: Bibliographical and statistical essay / publication and foreword "The first trial balance of the Ukrainian printed word for the years 1914–1924" of Ivan Kalynovych]. *Bibliografichna komisiia naukovohto tovarystva im. Shevchenka (1909–1939): napriamy diialnosti ta postati : zb. nauk. prats*. Lviv, pp. 416–480. [in Ukr.].

10. [Kalynovych, I.]. Demko Liutai (1926, 149, July 9). IV Internatsionalnyi Kongres Bibliologiv i Bibliotekariv. Ukrainski deliehaty. Pratsia v pershykh triokh sektsiiakh. Praha, 5 lypnia 1926 [IV International Congress of Bibliologists and Librarians. Ukrainian delegates. Meetings of the first three sections. Prague, 1926, July 5]. *Dilo*, pp. 2–3. [in Ukr.].

11. [Kalynovych, I.]. Demko Liutai (1926, 150, July 10). IV Internatsionalnyi Kongres Bibliologiv i Bibliotekariv. Pratsia v dalshykh triokh sektiakh. Spilni prohulky delehativ [IV International Congress of Bibliologists and Librarians. Meetings of the next three sections. Joint excursions of the delegates]. *Dilo*, p. 3. [in Ukr.].

12. *Sichynskiy, V. (1926, comp.). Kataliog vystavky znakov ukrainskykh vydavnytstv. Vystavka Knyzhnoi Kultury pry Mizhnarodnomu ziizdi bibliotekariv i pryiateliv knyhy v Prazi r. 1926 [The Catalogue of the Ukrainian Publishers' marks Exhibition. Exhibition of Book Art at the International Congress of Librarians and Book lovers in Prague]. Praha : Nakladom Komiteta po ulash-tuvanniu Ukrainskoho Viddilu Mizhnarodnoi Vystavky Knyzhnoi Kultury. Tekhnichne vykonannya Vyd-va "Siiach", 28, [1] p. : il. [in Ukr.].

13. *Lototskyi, O. [1926]. Ukrainska knyha = Livre Ukraïniën [Ukrainian Book]. Praha : Nakladom Ukrainskoho Vystavkovoho Komitetu. Drukuie "Legiografie", Praha-Vršovice, 13 p. (Vystavka Knyzhnoi Kultury pry Mizhnarodnomu ziizdi bibliotekariv i pryiateliv knyhy v Prazi). [in Ukr., French].

14. "Mizhnarodnii biblioteknyi zizd v Edinburzi" [International librarian congress in Edinburgh]. (1927). *Knyholiub*, 3, p. 57. [in Ukr.].

15. Mizhnarodnii zizd bibliotekariv u Prazi [International congress of librarians in Prague]. (1926, 52, March 10). *Dilo*, pp. 2–3. [in Ukr.].

16. "Mizhnarodnii Konhres Bibliotekariv i Druziv Knyhy ..." [International Congress of Librarians and Book Adherents]. (1926). *Bibliolohichni visti*, 1, p. 74. [in Ukr.].

17. Narizhnyi, S. (1942). Ukrainska emigratsiia : kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii mizh dvoma svitovymy viinamy [Ukrainian emigration : cultural work of the Ukrainian emigration between the two world wars]. Chas-tyna persha. Praha, 372, [1] p., [232] f., il. (Studii Muzeiu vyzvolnoi borot-by Ukrainy ; 1). [in Ukr.].

18. Narizhnyi, S. (1999). Ukrainska emigratsiia : kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii, 1919–1939 : materialy, zibrani S. Narizhnym do chastyny druhoi [Ukrainian emigration : cultural work of the Ukrainian emigration, 1919–1939 : Materials, collected by S. Narizhnyi to the Part Two]. Kyiv : Vyd-vo im. O. Telihi, 270 p., il. [in Ukr.].

19. Pelenska, O. (2019). Ukraina poza Ukrainoiu. Entsyklopedychnyi slovnyk mystetskoho, kulturnoho i hromadskoho zhyttia ukrainskoi emihra-tsii v mizhvoiennii Chekhoslovachchyni (1919–1939) [Ukraine beyond Ukraine. Encyclopedic dictionary of artistic, cultural and public life of the Ukrainian emigration in the interwar Czechoslovakia (1919–1939)]. Praha, 331 p. [in Ukr.].

20. “Pid chas IV Mizhnarodnioho Z’izdu Bibliotekariv” [“During the IV International Congress of Librarians ...”] (1926). *Bibliolohichni visti*, 3, p. 82. [in Ukr.].

21. Siryi (Tyshchenko), Yu. Lysty do I. Kalynovycha [Letters to I. Kalynovych]. (1923–1927) // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 57 (Kalynovych I. T.). File 234. 14 fol. [in Ukr.].

22. Siropolko, S. Lysty do I. Kalynovycha [Letters to I. Kalynovych]. (1923–1926) // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 57 (Kalynovych I. T.). File 235. 7 fol. [in Ukr.].

23. Siropolko, S. (1926). VI-yi Mizhnarodnii Bibliotechnyi Zizd u Prazi (28 czervnia – 3 lypnia 1926) [VI International Library Congress in Prague (June 28 – July 3, 1926)]. *Literaturno-naukovyj vistnyk*, 91, XI, pp. 245–254. [in Ukr.].

24. Siropolko, St. (1926, 109, May 20). Mizhnarodnii Bibliografichnyi Zizd i knyzhna vystavka v Prazi [International Bibliographic Congress and Book Exhibition in Prague]. *Dilo*, p. 2. [in Ukr.].

25. Skomorovska, I. (2015). Vnesok Mykhaila Halushchynskoho v orhanizatsiiu kulturno-osvitnoi roboty v Halychyni [Contribution of Mykhailo Halushchynskyi to organization of cultural and educational work in Halychyna]. *Osvitnii prostir Ukrainy*, 5, pp. 26–31. [in Ukr.].

26. Statut, protokoly zasidan upravly, spysok chleniv Tovarystva knyhariv ta pryhylnykyv knyhy, protocol narady bibliografichnoi komisii pry Internationalnomu z’izdi bibliografiv u m. Prazi [Regulations, minutes of proceedings, member list of the Society of booksellers and book adherents, Meeting minutes of the bibliographical commission at the International congress of bibliographers in Prague] // TsDAVO Ukrainy. F. 3803 (Tyshchenko (Siryi) Yu. P.). File 33. 1926–1927. 21 fol. [in Ukr.].

27. [Steshenko, Ya.]. (1926). “IV-i Mizhnarodnii Bibliolohichni Zizd (Konhres Bibliotekariv i prykyhlynykyv knyhy) ...” [IV International Bibliological Congress (Congress of librarians and book adherents)]. *Bibliolohichni visti*, 3, pp. 80–82. [in Ukr.].

28. Uchasnyk. Mizhnarodnii zizd bibliotekariv i priyateliv knyhy. Praha, 28 chervnia 1926. [I. International congress of librarians and book adherents. Prague, June 28, 1926; II. Congress opening] (1926, 144, July 2). *Dilo*, p. 3. [in Ukr.].

29. *Artykuly [Articles]. (1926). *Przewodnik Bibliograficzny*. Lwów, II, VII, 6, pp. 193–296. [in Pol., Czech., Eng., Ukr.].

30. *Congrès International des Bibliothécaires et de Amis du livre tenu à Prague du 28 Juin au 3 Juillet 1926. Procès – Verbaux et Memoires publiés par le Comité exécutif du Congrès [International Congress of Librarians and

Book adherents held in Prague from June 28 to July 3, 1926. Minutes and Memoires published by the Executive Committee of the Congress] (1929). Prague, I : Procès – Verbaux, 96 p. + XIV plates. [in French].

31. *Koutnik, B. (1928, ed.). Congrès International des Bibliothécaires et de amis du livre tenu à Prague du 28 Juin au 3 Juillet 1926. Procès – Verbaux et Mémoires publiés par le Comité exécutif du Congrès [International Congress of Librarians and Book adherents held in Prague from June 28 to July 3, 1926. Minutes and Memoires published by the Executive Committee of the Congress]. Prague, II : Communications et Mémoires, 791 p. [in French, Ukr.].

32. *Dolenský, A. (1926, comp.). Knižní kultura doby staré i nové. Příručka pro výstavy Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy [Book Culture of Old and New Times. A Guide to the Exhibitions of the International Congress of Librarians and Friends of the Book]. V Praze, 408 p. [in French, Czech., Ukr.].

33. Legitimace účastníka Mezinárodního sjezdu knihovníků a přátel knihy v Praze 1926 = Carte de Membre du Congrès des Bibliothécaires et des Amis du Livre, Prague 1926 [Membership card of the International Congress of librarians and book adherents in Prague 1926] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 57 (Kalynovych I. T.). File 822. 6 fol. [in French, Czech.].

34. Mezinárodní sjezd knihovníků a přátel knihy v Praze 1926. Program [Program of the International congress of librarians and book adherents in Prague, 1926] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Vid. rukop. F. 57 (Kalynovych I. T.). File 814. Fol. 1–2. [in Czech.].

35. *Bernacki L. (1926, ed.). Publiczne biblioteki lwowskie : zarys dziejów [Lviv public libraries: a brief history]. Lwów : Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 68 p. + XXXI plates. [in Pol.].

36. Wieder, J. & Campbell, H. (2002). IFLA's First Fifty Years: a reprise. *IFLA Journal*. 28, 3, pp. 107–116. [in Eng.].

37. *Wisłocki, W. T. (1926). Biblijografia słowianoznawstwa. Projekt = Un Projet de Bibliographie de la Slavistique [Project of Slavic Bibliography]. Lwów, 6 p. [in Pol.].

38. *Wisłocki, W. T. (1926). Międzynarodowy Zjazd Bibliotekarzy i Miłośników [International congress of librarians and book adherents in Prague. 1926]. Lwów : [...] “Ossolineum”, 1926. 31 p. [in Pol.].

Yaroslav Senyk, Scientific Researcher, Manuscript Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

International Congress of Librarians and Book Adherents in Prague in 1926 and the Ukrainian Delegation (based on Materials of the Manuscript Department of Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv)

The contribution of the Ukrainian scientific community to the development of all-Ukrainian library science, bibliography and book printing through the prism of the participation of Ukrainians in the world library and book forum in Prague in 1926 has been examined. Publications in the Ukrainian general and professional press (“Dilo”, “Bibliolohichni visti”, “Knyholiub”, “Literaturno-naukovy vistyky”) played an important role in informing the scientific community about the work of the Congress and the participation of Ukrainian representatives. Regular reports on the work of the six sections of the International Congress, sent to the newspaper “Dilo” by bibliographer I. Kalynovych and Head of “Prosvita” Society in Lviv M. Halushchynskiy, has been analyzed. Reviews about Congress activities were published by L. Bykovskiy, S. Siropolko and Ya. Steshenko in the press. Congress delegates Stepan Siropolko and Yurii Tyshchenko (Siryi) provided significant factual information in letters to I. Kalynovych. The Prague forum original documents in the personal papers of I. Kalynovych are useful for researchers. The members of the Ukrainian delegation were identified and their reports were described. The place and circumstances of photographing a group of Ukrainian participants in the Congress have been established, one of these pictures was published by S. Narizhnyi in his book (1942). Three publications of the International Congress materials, prepared by its Organizing committee, – “Minutes of Meetings” (1929. Vol. I), “Reports and Memoirs” (1928. Vol. II), and “Catalogue of the Book Exhibitions” (1926) – have been described for public review for the first time. The role of Ukrainian delegates in founding the Ukrainian Society of Book Adherents, the idea of which was formulated at the Congress, is highlighted.

Keywords: International Congress of Librarians and Book Adherents, Ukrainian Book Exhibition in Prague in 1926, Ivan Kalynovych, Mykhailo Halushchynskiy, Stepan Siropolko, Lev Bykovskiy, Shevchenko Scientific Society in Lviv, Prosvita Society in Lviv, Ukrainian Society of Book Adherents, Ukrainian Free University in Prague, Ukrainian Husbandry Academy in Podebrady.